

Brezij, g. posestnik Zarnik iz Krtine in še nekateri) prišli so bili tudi stanovat v „Hotel de la Ville“, kar nam je bilo posebno prijetno, kajti na tujem se sorodništvo vé dokaj bolje ceniti ko doma.

Vprašanje: „Kam hočemo iti popoldne?“ našlo je zdajci odgovor v sklepu: „Danes je sv. Pavel, toraj je spodobno, da obiščemo njegovo baziliko zunaj mesta“. V ta namen zedinilo se nas je mnogo Slovencev s preč. g. dekanom Kožuhom na čelu. Gredé memo ilirskega vstava sv. Jeronima šli smo se skupno najprej poklonit prečastnemu gosp. kanoniku dr. Črnčiču in zahvalit se mu na domu za veliki trud, ki ga je imel za priskrbljenje naših stanovanj. Sprejel nas je posebno prijazno, kakor je sploh vsa obnaša njegova vtelesena prijaznost. O tej priliki pokazal nam je tudi cerkev, ki je precéj velika, lepo zmalana in zeló snažna. Pozidati so si dali to svetišče v 15. stoletji mnogi jugoslovanski duhovniki, ki so pribežali pred Turki v Rim. Posvetili so ga svojemu slovečemu rojaku sv. Jeronimu, in zraven cerkve postavili tudi hospic (prenočišče) za romarje svojega rodú, ki pridejo na božjo pot v Rim. Ta hospic je ob enem tudi vstav za jugoslovanske gg. bogoslovce, katere njihovi mlgg. škofje pošiljajo v odgojo v Rim.

Naprej gredé našli smo pred „Hotel Roma“, katera gostilna je n. pr. ob sredi glavne ceste „Corso“, mnogo fijakarjev, ki so se radi vdali, peljati nas k sv. Pavlu. V urni vožnji prevozili smo mnogo ulic in peljali se med drugim memo še dobro ohranjenega paganskega svetišča „Templo di Vesta“. Še od druge latinske šole, ko smo se učili o rimljanski starodavnosti, znano mi je bilo, da so v tem svetišči netile boginji Vesti neoskrunjene device vedno goreči ogenj. Gorjé je bilo taki deklici, ako bi se bila pregrešila zoper čistost, živa je bila zazidana! — Da me je mikalo, ogledati si to starinsko svetišče, več je kot gotovo; al mudilo se nam je zeló naprej, toraj sem se le z zunanostjo zadovoljiti moral. Naprej gredé peljali smo se nekaj časa blizo reke Tibere, ki nam je tekla ob desni, ob levi pak nam je bil grič „Monte Aventino“, kjer ste cerkvi sv. Sabice in sv. Aleša. Voznjač naš je bil silno prijazen; naprej in naprej je klepetal in vse nam bi bil rad razkazal; le škoda, da ga nihče umel ni!

Kmalu smo se pripeljali do rujavo začrnelega mestnega obzidja, ter do Št. Pavelskih vrat (Porta S. Paoli). Straže, kakor je pri trdnjavskih vhodih navadna, tu nismo videli nobene. Čemu bi bila tudi! Vsaj za ta čas ni nobene nevarnosti, da bi Talijanom kdo vzel Rim.

In tu naj zdaj še to enkrat ponovim (kar sem zapisal koj o prihodu v Rim), da to ni bil noben junaški čin in kratkomalo nobena in nikaka slavna zmaga, da so Talijani oropali sv. Očetu to zadnjo njihovo lastnino, Rim namreč. Pobrli so jim najprej deželo, in vzeli jim s tem prihodke ter sredstva, vzdrževati si lastno vojaščino. Imeli so pač še nekoliko prostovoljcev; al če pogledamo na obširnost in raztegnjenost mestnega obzidja, za kar bi bilo treba osem dobrih ur, ako bi ga kdo ob zunanji strani obhoditi hotel, potem je brez strateških ved vsakemu lahko razvidno, koliko vojaščine (na tisoče in tisoče), streljiva in razne zaloge bi bilo moralo biti, ako bi se bilo mesto hotelo izdatno braniti zunanji sili. Tudi dokaj večja moč, kakor je bila peščica papeževih prostovoljcev, bi se na dolgo ustavljati ne bila mogla.

V take misli vtopljen zapazim, da smo pripeljali se do bazilike sv. Pavla, ki je skoraj tako daleč zunaj mesta, kakor na pr. Št. Vid od Ljubljane. Z nami vred hitelo je tudi mnogo družega ljudstva deloma peš, deloma vozeč se proti baziliki. Njena zunanost ne obeta nič posebnega; al njeno notranje — oh! to so neizrekljive, nepopisljive lepote! Enako Št. Peterski ba-

ziliki se tudi ta mora le z lastnimi očmi videti, ako se njena lepota po vrednosti ceniti hoče. Da! v marsikakem oziru prekosi ona celó Št. Petersko baziliko. Prvikrat bral sem o tej cerkvi pred 39 leti, ko sem se bil pričel zanimati za cerkveno glasbo in petje, in sicer v pesemskih bukvah: „Pesme od farnih pomočnikov ali patronov v ljubljanski škofiji. Zložil Luka Dolinar“. Ta neutrudljivi rajni gosp. župnik, ki je toliko lepih cerkvenih pesem zložil našemu narodu (katerega pa naš mladi pevski naraščaj menda še po imenu komaj ali celó ne pozna), pisal je v omenjeni knjigi str. 144, da je to cerkev zidal cesar Teodozij, da je l. 1823. pogorela, in da jo zdaj (l. 1839. — takrat je namreč omenjena knjiga natisnjena bila) popravljajo. In kako je ta cerkev popravljena! kako ozališana! Tako, da bi človek skoraj po Vodniku zaklical:

V tem prekrasnem svetišču
Breztelesin bit' želim;
Vse v lepoti je in blišču,
V raju menim da živim.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

† Dr. Edvard Lucas, sloveči sadjerejec in pisatelj, tudi slovenskim gospodarjem dobro znan posebno po sušilnici, katero je iznašel in ki se pri nas na prav mnogo krajih z veliko zadovoljnostjo rabi, umrl je 66 let star v Reutlingen-u, kjer je bil vodja lastnega sadjerejskega zavoda, dne 24. julija 1882.

* *Nepomolžene krave pri prodaji.* Znano je, da se tudi pri nas precej širi nespametna sleparija krav, katere se imajo na prodaj postaviti, veliko ur prej ne pomlesti, da je vime večje ter krava bolj mlečna videti in se bolje prodá. Tudi drugod mora biti tako sleparsko mučenje krav zeló razširjeno, ker v Švajci in tudi na Nemškem so uže gospóske tako ravnanje ostro prepovedale in zažugale hude kazni. Tudi pri nas bi ne bilo odveč, bolj paziti na take sleparje.

* *Velika čeda.* V Fray-Bentosu v južni Ameriki ima družba, katera po vsem svetu prodaja tako imenovane Liebigove „Fleisch-Extracte“, to je tako pripravljeno govedino, da se dolgo dolgo ne pokvari in ji ni treba dodati družega kot vroče vode, pa imamo ž nje okusno in redilno mesno jed, ta družba, pišejo, da ima čedo goved, ki šteje 41.000 glav.

Politične stvari.

Triletnica Taaffe-jeve vlade.

Dne 12. t. m. minula so tri leta, odkar je Avstrija rešena predolzege liberalnega vladanja ter se je pričela s Taaffe-jem nova sistema z geslom „red v državnem gospodarstvu, mir med avstrijskimi narodi!“ — Na času je tedaj ogledati si dosedanja dejanja Taaffejeve vlade v obeh ozirih: Da je vredjenje državnega gospodarstva po tolikoletnem zapravljanji, po nezaslišanem pritisku na male obrtnike, trgovce in poljedelce na korist denarnih baronov, po grozovitem denarnem polomu, po velikanskem narašnji državnega dolga, zeló težko delo, jasno je vsakemu, komur je le količkaj znano državno gospodarstvo; in enako je tudi jasno, da se po takem in tako dolgem gospodarstvu ne more na enkrat vse popraviti, ker državi ni moč brez bankerota znebiti se državnega dolga oziroma za-nj te-

kočih pogojenih obresti; enako ni mogoče uže stalno v službo sprejetim uradnikom svojim kratiti pogojene plače, enako vedno in vedno zadržujejo viši državni oziri izdatno znižati stroške za vojaštvo in kar je v zvezi z državno brambo, najmanj pa se smejo odstraniti oni tako imenovani rodovitni državni stroški, ki so namenjeni povzdigi kmetijstva, obrtnijstva in trgovine, namreč stroški za ljudski poduk v najširjem pomenu, stroški za zljajšanje prometa, za ceste, železnice itd.

Akoravno pa je vse to res, ne dá se prezirati, da se je po prejšnjih vladah gledé državne uprave prav mnogo stvari vpeljalo, katere so deloma odveč, ali predrage in tako osnovane, da ljudstvu prizadevajo velika bremena, ne da bi pa kljub temu ljudstvu bolj koristile, kakor čisto proste uprave prejšnjih časov ali za enake namene obstoječe naprave družih držav. — Osnove vse uprave tako državne kakor avtonomne pretresavati in gledati, kako bi se po tej poti prihranilo stroškov in ljudstvu bremen brez škode upravi, je po sedanji vladi poklicana pod predsedstvom državnega poslanca grofa Karola Hohenwarta posebna komisija strokovnjakov, katera je svoje delo letos pričela in od katere vsi pričakujemo, da bo nasvete stavila, kako naj se po poti varčnosti državnemu gospodarstvu pomaga. — Treba je pa bilo tudi prevdarjati, kako bi se državni dohodki pomnožili z novimi dohodki in to najbolje tako, da se z novimi bremenami obložé posebno oni krogi, ki do zdaj niso ali nič ali primeroma premalo plačevali v državno blagajnico. V ta namen predložila je sedanja vlada dodatek k postavi o hišnem davku s posebnim namenom, hišni davek vpeljati v Tirolih, na Solnograškem, v Dalmaciji, v Trstu in v Črnovicah, kjer ga do zdaj niso plačevali skoraj nič. — Ravno v ta namen predložena je bila postava za nov davek od kupčij na denarnih borsah in je bila povikšana vžitnina od blaga, katero to lože prenaša ali zarad svoje sploh nizke cene ali zato, ker spada uže v vrsto potrat ter se vžitnino zadevajo le premožni krogi. — Po vsem tem je do danes odstranjena vsaj polovica rednega državnega deficita 30 milijonov gold. Sme se tedaj trditi, da je sedanja vlada do sedaj v gospodarskem oziru dosegla uže lep vspeh.

Precéj manj ugoden je vspeh sedanje vlade gledé vresničenja narodne enakopravnosti, in to zato, ker se sedanja vlada za to vprašanje dejansko skoraj nič ni brigala, in posebno zato, ker je bil grof Taaffe pri izbiranju za to odločilnih organov dozdej zeló nesrečen. Ako se po pravici sme trditi, da ima sedanja vlada zeló vse gospodarske vspehe v prvi vrsti pripisavati spretnosti denarnega ministra Dunajevskega, mora se enako priznati, da je kriv slabih vspehov gledé narodne enakopravnosti v prvi vrsti neodločni in omahljivi značaj naučnega ministra Conrada; ta minister je skrben varuh vseh oseb, katere so pod prejšnjimi liberalnimi vladami brezozirno in z železno roko služile ponemčevanju in brezverstvu. Od tod pride, da imamo mi Slovenci, da imajo Čehi posebno na Moravskem in v Šleziji, da imajo tudi Hrvatje v Istri še danes po treh letih Taaffejeve vlade gledé narodnosti zeló vse kakor pod Auerspergom, enake šole, tiste šolske svete, tiste šolske nadzornike, na kratko, gledé narodnosti in jezika — razun malih izjem — vse pri starem.

Edino, kar imamo o šolstvu priznati, je oživljenje kranjske gimnazije in pa najnoveja naredba o razširjenji slovenščine na paralelakah ljubljanske gimnazije in pa na nižih gimnazijah v Novomestu in Kranji.

Ako pa pogledamo na naša širja narodna vprašanja, moramo pa z milovanjem izreči, da se jih Taaffejeva vlada celó dotaknila ni! Za Slovence na Kranjskem najbolj občutljiva krivica, — sedanji deželni zbor — gospodaril bo s Vesteneckom, dr. Kalteneckerjem in drugovi

zoper nas Slovence, odločilno tudi v deželnem šolskem svetu do svojega naravnega konca, zapustivši nam svoje zalege v vseh šolskih svetih še za prihodnjih šest let; Slovenci na Primorskem veselijo se še zmiraj stare gorke prijaznosti namestnika De Pretisa — za Lahe, z najnovejši, daleč se razlegajočim vspehom tržaške petarde. In kaj hočemo reči o koroških Slovencih! Mirno in klub državnih ustanovnih postav brez ugovora sedanje vlade nadaljuje se tam ponemčevanje Slovencev in sedanji vladi še na misel ne pride, umakniti kamen iznad groba tam slovenski narodnosti pripravljen, večidel žalibog celó brez ugovora velikega dela tamošnje duhovščine, akoravno bi bila pri imenovanji novega cesarskega nemestnika in škofa vsaj nekaj ozira morala imeti za tamošnjo slovensko tretjino prebivalstva.

Vsemu temu zeló podobni so vspehi pri Čehih na Češki, Moravski in Šleziji in pri Rumunih v Bukovini.

O uradnem jeziku imamo le malo omeniti, da se je poštenemu prizadevanju pravosodnega ministra po hudem boji z nasprotnimi uradniki posrečilo, to za narodno enakopravnost prisiliti, kar so nam nasprotni vlade uvedle.

Ako se tedaj na vsa dejanja sedanje vlade v preteklih treh letih ozremo, reči smemo, da se je na gospodarskem polji vsled discipline in požrtvovalnosti večine državnega zbora in vsled posebne spretnosti ministra Dunajevskega mnogo zboljšalo, gledé narodne enakopravnosti pa malo, premalo. — Največo zaslugo ima sedanja vlada za nas pri razpadu naših in njenih nasprotnikov, da se otresemo nasprotnikov, da si sami primemo in držimo narodne naše pravice in se konečno v naš in državni prid združimo, to naj bode naša lastna stanovitna skrb med nami in vsaki vladi nasproti.

Naši dopisi.

Prem 28. maja. *) (*Kmetijsko predavanje in še marsikaj družega.* [Konec]). Pri večem številu živine bi se manj njiv za poljske pridelke bolje obdelovati moglo, katere bi pri veliko manjih stroških obilnejega in boljega pridelka dajale, nego ga sedaj posestnikom večje število njiv pri velikih stroških poleg težavnega dela in truda donaša. Uže samo to bilo bi velike in izdatne ter blagodejne koristi za tukajšnji kraj, kar posebno lastnikom ob vodi Reki ležečih zemljišč velja.

Posebno pa še priporoča zboljšanje živine domačega plemena po dobrih plemenitih bikih, ter opozoruje gospode župane na — po moči natančno — spolnovanje dotične postave. — Zraven pa tudi opomni še, da naj bi gospodarji, kedar nimajo posebnega zadržka, sami krave k bikom plemenit gonili, ker, ako se ta posel kakemu hlapcu ali kaki drugi osebi prepusti, primeri se lahko, da je kje bliže v kraji kak postranski biček male in slabe postave, čegar lastnik za par krajcarjev pripušča, da taka oseba potem kravo k nepravemu in slabemu biku žene in si nekoliko krajcarjev na gospodarjevo škodo pridobi, katere potem navadno za „kratkega“ porabi. Prevarjeni gospodar se pa potem, ko se krava oteletí, malemu in slabotnemu teletu čudi ter si misli in govoriči: „Sedaj pa vidim, da je vse skupaj, kar se nam o zboljšanju domače živine po plemenitju dobrih bikov od gosposk tako toplo priporoča, le ničevi „švindeli“. Kravo sem k hvalisanemu biku plemenit poslal, plačal sem tudi več od nje kot sicer, a mi je še manje in slabeje tele vrgla, kot bi ga bila, ako bi se bila pri domačem biku oplemenila itd.“

*) Po pomoti vrnil se je v prvem delu dopisa napačni dan. Vred.